

УДК: 316.624.3

FOOTBALL HOOLIGANISM: SOCIOLOGICAL UNDERSTANDING OF CROSS-NATIONAL DIFFERENCES AND SIMILARITIES

Artyomov Pavlo – Candidate of Science in Sociology, Assistant Professor of Sociology Department

Society always pays particular attention to football-related antisocial behavior. There are unprompted incidents of football spectator violence and the behavior of socially organized groups. Football hooliganism as a social phenomenon actualized in the second half of the 20th century. Contemporary sociological discourse contains some main theoretical frameworks for understanding football violence. British theories have traditional dominance in the explanation of football hooliganism, but they focused on local features and made an attempt to generalize their conclusions on all forms of football hooliganism. Despite the ongoing theoretical domination and globalization of football culture, there remain important cross-national variations in the forms and ways of football hooliganism. This article is an effort to conceptualize and explain football hooliganism as a homogeneous phenomenon interpreted by the concept of football-related practices and their styles.

Keywords: football hooliganism, football fans, football culture, football-related practices style, cross-national analysis.

Футбол – це одне з найпопулярніших спортивних змагань у світі. Мільйони людей грають у нього, але ще більше вболівають за тих, хто грає у футбол. Суспільство завжди приділяло особливу увагу поведінці футбольних уболівальників, перш за все її антисоціальному проявам. Випадки порушення громадського порядку, що так чи інакше пов'язані з футболом, траплялися протягом усієї його історії. В рамках соціологічної рефлексії щодо цих феноменів важливо розрізнити спонтанні прояви насильства серед футбольних уболівальників й поведінку організованих груп. Футбольний хуліганізм як соціальне явище актуалізується у другій половині ХХ століття. В межах сучасного соціологічного дискурсу існує декілька основних теоретичних моделей розуміння футбольного насильства. У поясненні футбольного хуліганізму традиційно домінують теоретичні підходи британських науковців, але варто усвідомлювати, що вони спираються на результати аналізу локальних (британських) особливостей футбольної культури і враховують конкретний соціальний контекст формування та розвитку футбольного хуліганізму. При цьому в даних теоріях робляться спроби узагальнення форм і проявів футбольного хуліганізму. Проте, незважаючи на існуючу традицію теоретичного панування, з одного боку, і глобалізацію футбольної культури - з іншого, існують значні міжнаціональні відмінності у формах і проявах футбольного хуліганізму. Ця стаття є спробою осмислення і пояснення футбольного хуліганізму як відносно однорідного соціального явища, що можливе завдяки його інтерпретації як особливої субкультури, існування якої визначається реалізацією особливого набору пов'язаних з футболом колективних (наркофутбольних) практик, тобто повсякденних дій людини, які конструюють та виявляють її ідентичності та відбуваються завдяки засвоєнню засобів соціального існування в контексті спілкування. Отже, наркофутбольні практики є узвичаєними діями, які інтерналізуються завдяки відвідуванню футбольних стадіонів, спілкуванню з носіями субкультур футбольних фанатів та футбольних хуліганів або спостереженню за ними. Наркофутбольні практики є когнітивним елементом футбольного хуліганізму. Колективний характер практик та їхня різноманітність дозволяють виокремити стилі реалізації наркофутбольних практик. Відмінності цих стилів перш за все пов'язані з насильницькими діями футбольних хуліганів. Можна виділити два основних стилі (чи стратегії) реалізації наркофутбольних практик. Умовно їх можна назвати «південний» та «північний» стилі. Основним критерієм виокремлення цих стилів є структурні характеристики та базові принципи реалізації насильницьких практик футбольних хуліганів.

Ключові слова: футбольний хуліганізм, футбольні фанати, футбольна культура, стиль наркофутбольних практик, кросс-національний аналіз.

Футбол – это одно из наиболее популярных в мире спортивных состязаний. Миллионы людей играют в него, но ещё больше болеют за тех, кто играет в футбол. Общество всегда уделяло особое внимание поведению футбольных болельщиков и прежде всего его антисоциальным проявлениям. Случаи нарушения общественного порядка, которые так или иначе связаны с

футболом, встречаются на протяжении всей его истории. В рамках социологического осмысления этих феноменов важно различать спонтанные проявления насилия среди футбольных болельщиков и поведение организованных групп. Футбольный хулиганизм как социальное явление актуализировался во второй половине XX века. В современном социологическом дискурсе существует несколько основных теоретических моделей интерпретации футбольного насилия. В объяснении футбольного хулиганизма традиционно доминируют британские теоретические подходы, однако необходимо иметь в виду, что они основаны на результатах анализа локальных (британских) особенностей футбольной культуры и учитывают конкретный социальный контекст формирования и развития футбольного хулиганизма. При этом в рамках этих теорий делаются попытки теоретического обобщения форм и проявлений футбольного хулиганизма. Однако, на существующую традицию теоретического господства, с одной стороны, и глобализацию футбольной культуры – с другой, существуют важные межнациональные различия в формах и проявлениях футбольного хулиганизма. Эта статья является попыткой осмыслить и объяснить футбольный хулиганизм как относительно однородное социальное явление, что возможно благодаря его интерпретации как особой субкультуры, существование которой определяется реализацией особого набора связанных с футболом коллективных (околофутбольных) практик. Они понимаются как повседневные действия индивида, которые конструируют и проявляют его идентичность и происходят благодаря усвоению способов социального существования в контексте общения. Таким образом, околофутбольные практики – это общепринятые действия, которые интернализируются благодаря посещению футбольных стадионов, общению с носителями субкультур футбольных фанатов и футбольных хулиганов или наблюдению за ними. Околофутбольные практики являются когнитивным элементом футбольного хулиганизма. Коллективный характер практик и их разнообразие позволяют выделить стили их реализации. Различия между ними прежде всего связаны с насильственными действиями футбольных хулиганов. Можно выделить два основных стиля (или стратегии) реализации околофутбольных практик. Условно их можно назвать «южным» и «северным» стилями. Основным критерием их выделения являются структурные характеристики и базовые принципы реализации насильственных практик футбольными хулиганами.

Ключевые слова: футбольный хулиганизм, футбольные фанаты, футбольная культура, стиль околофутбольных практик, кросс-национальный анализ

Football is one of the most popular sports all over the world. It is played by millions of people around the world, and even more are watching of different levels football competitions. Quantity of representatives of both groups is constantly increasing from the second half of the 19th century. If the differentiation of football players depends on the rules of the competition and leagues statutes, then the situation with football fans is much more complicated. Football is causing a wide range of emotions from the simple interest to fanaticism.

As a social phenomenon football fanaticism actualized in the second half of the last century. Parallel with it society paid much more attention not just a football but to the football fanaticism. Particular attention is always paid to football-related antisocial behavior of football fans. One of the results of that attention was the moral panics according football fan's behavior. The media even constructed original label for football-related antisocial behavior - 'football hooliganism'. In fact, there is no precise definition of this term in media, political rather than in social scientific discourses [1]. Generally 'football hooliganism' means all forms of football-related noxiousness beginning with various forms of verbal abuse and minor violence to more serious outrage and vandalism [2]. In search of a sociological conceptualization of football hooliganism first of all we have to draw between unprompted incidents of football spectator violence and the behavior of socially organized groups. Historically first forms of football fan's disorders were spontaneous and took place from the early beginning of football competitions all over the world. Predominated pattern of such behavior consists of attacks on match officials and opposing players. Such behaviors encountered in different countries and various competitions (amateur and professional) to the present day. Sociological explanation of such types of phenomena seems quite complicated, because they substantially depend on situational factors and individual psychological characteristics of certain troublemakers.

The genesis of football-related antisocial behavior from spontaneous to socially organized group violence and increasing numbers of football violence cases becomes a reason of moral panics [3]. Understanding the roots and emergence of football-related asocial behaviors in situation of absence sociological concept of football hooliganism was rather difficult and undefined. Conditions of moral panics need quick answers on most social requests. First answers had pointed out, that football hooliganism has factors in common with juvenile delinquency or hooliganism in general.

Contemporary sociological discourse contains some main theoretical frameworks. English sociological theories have traditional dominance in the explanation of football hooliganism. This is due to several reasons. First of all England is considered the birthplace not just modern football but also football hooliganism. The increased attention to everything which is associated with football in British society prepared the ground for high level moral panics in the 1960s onwards.

Ramón Spaaij indicates three quite clearly delineated theoretical approaches: the Marxist approaches by Ian Taylor and John Clarke; the figurational approach of the 'Leicester School' (Dunning, Williams, Robson etc); and the postmodernist approaches by Giulianotti and Redhead [4, p.415-418]. All of these theoretical approaches are based on different forms of social resistance. Marxist approaches focuses on working-class resistance movement to the bourgeoisification of football and restructuring of industry in general. Figurational approach in its turn focuses on lower's strata of society forms of resistance to current understanding of civilized behavior and masculinity. Postmodernist approaches deals with innovative forms of football fan's behavior as resistance to political and media treatments. Nevertheless, the Marxist explanations have been criticized as speculative and lacking any form of empirical confirmation, the postmodernist attempt doesn't allow understand causes of current football hooliganism, but in spite of critic on various occasions figurational framework has been widely used in the field more then two decades and has been praised on a theoretical as well as on a methodological level.

Referring to any of given approaches we have to realize that in wide context football hooliganism is a glocalised [5], complex and many-sided phenomenon. It is necessary to move beyond traditional frames of understanding national oriented approaches of studying and description of football hooliganism.

Football violence and football hooliganism aren't rarely British phenomenon. Cases of unforced and organized incidents of football spectator or groups of them occurred worldwide approximately in same time. Groups of violence and public disaster oriented football fans may have different denominations (hooligans, casuals, ultras, barra bravas [6], kibice etc.), but there are some common steady cross-national ways of behavior. Regardless of the denominations current football hooliganism is a subculture with its own specific system of norms and values, symbols, original behavior and life style. In general behavior of the fans or particular football hooligans is more correct to interpret by the concept of football-related practices. M. Heidegger's understanding the role of practices is most useful in current context. [7] It means a set of collective visitors of football stadiums practices, assimilated actions which subject to the norms and values of the current and internalized by attending football stadiums, communication with football-related subcultures, or observing them.

In public and academic discourses football hooliganism traditionally is viewed as kind of British phenomenon or phenomena with substantial British roots or impact. Unprompted incidents of football spectator violence are similar all over the world, indeed, but when we analyze destructive football-related activities of socially organized groups it is necessary not to use British stereotype. There are a lot of similarities in hooligan practices, but we should be considered with local and regional patterns or even features of regional football cultures. The most convenient way of sociological studying and description of different football hooliganism phenomena is to combine dominant football-related practices without considering denominations, moral panics and public stereotypes.

There are two main contexts of football hooliganism developing. First is wide and related with global media networks (TV, internet) that simplifying communication and observing different football cultures and its representatives all over the world. Behaviors associated with stadium support of football clubs, especially audiovisual support, become common to the majority of football fans. The differences between them are primarily concerned with characteristics of certain national football culture, which may affect their intensity, but the structure and realization of strategies becoming more general. Second context is not so wide. Process of increasing the number of different international football competitions on club's and national's levels transgresses local boundaries of European football culture. Recent changes in the football industry not only increase different media content, but significantly increase different forms of football hooligans face-to-face interactions and its opportunities. Especially it is actualized in European context. Many of transnational cultural processes are incomplete and have not affected different countries to a similar extent [8, p.6]. In such case exactly violent actions of football hooligans determine differences in European football-related practices.

According to our analysis two main strategies realization of football-related practices could be affirmed. It could be called 'southern' and 'northern' style of football-related practices. First one is oriented on audiovisual terrace support of football team. The ways of realization those practices are similar to preparing of bright feast and creating such atmosphere in the stands involves fireworks, large number of flags, club scarves etc. Regarding to aggression and violence, they are directed toward opposite fans and police. Aggression and violence are primary verbal, but if it becomes physical, then it includes the whole range from the throwing of missiles at oppositions to fights involving weapons such as knives and even guns. The increasing of confrontation and escalation of aggression in football-related practices of 'southern' style are inextricably related to political and religious

positions. Football fanaticism is a powerful and structured social movement and active part of mass protests and civil disobedience.

'Northern' style of football-related practices is a complex and many-sided phenomenon. The difference between local models and styles of football hooliganism connected with structural characteristics and the basic principle of violence behavior. One of the most important features of the 'northern' style is a clear division into football hooligans and football fans. The main criteria is involving in violence practices which take place at or in the vicinity of football grounds but also in other locations, such encounters are often pre-arranged and sometimes far removed from stadia. It takes place not only on match days.

Further research is needed to empirically test and refine the theoretical issues raised in this article. It remains wide perspectives in description and understanding football hooliganism in frame of 'northern' style of football-related practices, especially in the systematic and detailed comparative research in Easter Europe. Football culture in post-socialist and post-Soviet countries is poorly understood and defined, and at the same time it has the huge potential influence on development of European football hooliganism and European football culture as well.

References:

1. King A. Football hooliganism and the practical paradigm / A. King // *Sociology of Sport Journal*, №16: 1999. - p.269-273
2. Dunning E., Murphy P., Waddington I. and Astrinakis A. (eds) *Fighting fans. Football Hooliganism as a World Phenomenon.* / E. Dunning, P. Murphy, I. Waddington and A. Astrinakis (eds) // Dublin: University College Dublin Press, 2002. - 270 p.
3. Артёмов П.Н. Моральные паники как фактор актуализации социологического изучения молодёжных субкультур (на примере субкультуры футбольных хулиганов) / П.Н.Артёмов. // *Методологія теорія та практика соціологічного аналізу сучасного суспільства*// Збірник наукових праць. Харків: Видавничий центр ХНУ ім.В.Н. Каразіна, 2005. – с. 652-656
4. Spaaij R. Football Hooliganism as a Transnational Phenomenon: Past and Present Analysis: A Critique – More Specificity and Less Generality / R. Spaaij // *The International Journal of the History of Sport* Vol. 24, No. 4, April 2007, p. 411 – 431
5. Robertson R. *Globalization* / R. Robertson. // Sage. - London: 1992.
6. Duke V., Crolley L. Football spectator behaviour in Argentina: a case of separate evolution / V. Duke, L.Crolley // *Sociological Review* 44: 1996. – p. 272-293
7. Heidegger M. *Being and Time.* / Trans. J. Macquarrie and E. Robinson. San Francisco: Harper, 1962. - 592 p.
8. Hannerz U. *Transnational connections. Culture, people, places* / U. Hannerz // Routledge.- London: 1996. –216 p.